

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שמות - תשנ"ח - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אליהו מלך מצרים ותחיין את הילדים. ויקרא מלך מצרים למיילדת ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר הזה ותחיין את הילדים (שם, ט"ז-י"ח) בא פרעה ואומר למיילדות: וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אותו, ואומר האבן עזרא, וז"ל: "והמתן אותו - בסתר שלא יודע הדבר כי חמס היה עושה". תעשו את זה בסתר, שלא ייודע, כי חמס! פרעה אומר תהרגו, אבל תעשו את זה שלא ידעו, שלא ידעו שנתתי לכם הוראה, הוראה הזאת. תמצאו כל מיני סיבות.

השיעור לעילוי נשמת:

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: שמות

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

הלכות שבת ותפילה

כתוב בפרשת השבוע: (שמות א', ט"ז-י"ב): 'ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצים מרוב. הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שגאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ. ונשימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמקסס. וכאשר יענו אתו פן ירבה וכן יפרץ ונקצו מפני בני ישראל'.

על הפסוק: 'הבה נתחכמה לו' מבאר רש"י שני פירושים, וז"ל: "נתחכמה לו - לעם, נתחכמה מה לעשות לו (ש"ר). ורבותינו דרשו, נתחכם למושיען של ישראל לדונם במים, שכבר נשבע שלא יביא מבול לעולם (והם לא הבינו שעל כל העולם אינו מביא אבל הוא מביא על אומה אחת ברש"י ישן)", עכ"ל. המפרשים הסבירו על מה שכתב רש"י "למושיען של ישראל", הכוונה להקב"ה. העצה היתה של בלעם, בלעם אומר לפרעה, אני אתן לך שתי עצות. עצה אחת, לא תתן להם להתפלל. אל תאפשר להם להתפלל לפני בורא עולם.

עצה שניה, נתחכם למושיען של ישראל, הקב"ה נשבע שלא יביא מבול לעולם, אבל אנחנו נמצא דרך לזרוק אותם לים (שבדרך זו נביאם ללקות במים - העורך). אבל, הוא אמר לו, אל תשלח אותם מיד לים, ולא אתה תשלח אותם, אחר כך יעשו לך משפטים, בג"צים, איך אתה מלך עושה ככה, אתה תגיד לעם שהם יעשו את זה. תגיד לרופאים, לאחיות, לעובדים סוציאליים שהם יעשו את הדברים האלה, והם יסבירו וידברו, אתה נקי אתה צדיק, אתה בסדר ...

וגם, תלך אתם שלבים שלבים - סתם להגיד לאשה להפיל את העובר שלה להרוג את הילד, היא לא תסכים, קודם כל נעשה להם צרות! לא יהיה להם אוכל, לא תהיה להם פרנסה, אנחנו נעביד אותם עבודת פרך, עבודה קשה, בחומר ובלבנים, אז בודאי כבר ימאס לה והיא לא תרצה את הילדים. אמר לו, בחכמה, מה נעשה? נשים עליהם שרי מסים. אחרי זה שיבנו ערי מסכנות לפרעה, וכאשר יענו אותו כן יפרוץ וכן יפרוץ, הם מענים את עם ישראל, ועם ישראל נמצאים במצב קשה, בעבודה קשה, בחומר ובלבנים, ולא יהיה להם אוכל משובח לתת להם.

ולא הספיק להם הדבר הזה, והוא המשיך הלאה, בפר"ך, וימררו את חייהם. אחרי זה, כשהמצב כל כך קשה, חיים מרים, אומר מלך מצרים למיילדות העבריות, שם אחת שפרה ושם השנית פועה. [אומרים חז"ל - פועה זאת אפר"ת, שמעתן את ד"ר שוסהיים על כל הפעילות הנפלאה שלהם]. חז"ל אומרים, למה קוראים לה פועה? כמה פירושים: פירוש אחד, שהיא צועקת, או שרה לתינוק, אבל חז"ל אומרים עוד פירוש, היה להם הרבה עבודה ליילד, אין להם זמן, האמא יוכבד, שפרה, זקנה, מטפלת לאט לאט, אבל פועה, מרים, אין לה זמן, והיתה מזרזת את הלידה, והיתה צועקת לילד: "ילד! ילד! ילד! תצא! תצא!", והיתה מוציאה אותו מהר ממעי אמו, והיתה פועה לו, קוראה לו, והיה יוצא הילד, והיתה אומרת לאמה, את רואה? ככה עושים את הדברים האלה, מה, כמו שאת עושה לאט... אין זמן לדברים האלה!

ויאמר בילדך את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אותו ואם בת הוא והנה. ותיקאן המיילדות את האבנים ולא עשו פאשר דבר

ועל זה אומר האור החיים הקדוש דבר פלא: כתוב אחר כך, יולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים, ואומרים חז"ל, שנתנו להם לחם מים ומזון, כלכלו אותם, פרנסו את הילדים, מספקות להם לחם ומים ומזון. ועד עכשו למה לא נתנו להם לחם ומים ומזון? עכשו רק נזכרים לתת להם לחם ומים ומזון? לפני כן למה לא נתנו? אז אומר האור החיים הקדוש: כך: ההוראה של פרעה התפרסמה, ואמרו: רבונו של עולם, אם ימות ילד אחד, אנחנו רוצות לשמור עליהם, אבל אם ימות אפילו ילד אחד, מה יגידו? אתן הרגתן אותו! הביאו לחם ומזון ותרופות ואוכל, בכדי שאף ילד לא ימות, וזה עשה להם הקב"ה נס, ש"ותחיין את הילדים", ובגלל הדבר הזה "יועש להם בתים" וגם היו להם עוד הרבה ילדים שנולדו עוד יותר.

וז"ל: "וצריך לדעת למה לא היו עושים להם כן מקודם וכו'. או לעולם כי מקודם לא נתנו דעתם על מצוה זו לספק מים ומזון, ואחר שצוה להן פרעה חששו שיהיו נחשדים אם ימות אחד מהנולדים שהם הרגוהו, לזה להוציא עצמן מהחשד השתדלו להחיות אפילו מי שימות מיתת עצמו מהחשרון הסיפוק, ואולי כי זה רמז בתיבת "את" האלהים לרבות יציאת ידי חובת חשד בני אדם להיות נקיים מה' ומישראל, וטעם אומרו כאשר דבר כ"ף הדימוי לומר לא הוא ולא דומה לו:

ועוד דבר: 'ותחיין את הילדים', אנחנו יודעים מתוך עובדות מנסיון בשטח, שיש המעודדים הפלות בטענה שזה יביא תועלת לאם ולחיה, ואומרים לה אם את קצת חולה, תפילי, אין לך פרנסה - תפילי, אין לבעל עבודה, ואנחנו יודעים שכיום אין עבודה - תפילי! הם חושבים שזה יביא תועלת. אבל אנחנו יודעים שאדרבה! כל בן שבא נוסף, באה ברכה יותר, כל מי שבא, עוד יותר טוב. אבל היצה"ר... מה עושה אגודת אפר"ת? עושה את החכמה של המיילדות, זה לא בא מהם, ומה הם עושים? באה אשה בחודש השלישי ואומרת שהיא לא רוצה את הילד, כי אין לה פרנסה בשבילו. אומרים לה אל תפילי. היא אומרת: מה אעשה? בעלי לא עובד, אני צריכה לעבוד, אין לנו כסף ו-אהההה... מדברת! אומרים לה בואי בואי, קחי כסף, כל חודש תקבלי כסף, ואז ...

ומובן למה עכשו נזכרים לתת להם מזון ומים ופרנסה, בכדי שהאם לא תפיל.

עוד דבר נוסף: ותחיין את הילדים, יש חיות גשמית ויש חיות רוחנית, החיות של שפרה ופועה לא היתה רק גשמית, הן לא היו רק מיילדות, אלא גם רוחנית, ולא רק זה, אלא אומרות להן לכו ותשפיעו אתן גם על אחרים. ובזה אני רוצה לברך את ד"ר שוסהיים שמתוך ידיעה אני אומר שהוא משקיע מאונו ומהונו, ונוסע ברחבי הארץ להסביר, להשפיע, הוא מסתובב בבתי ספר חילוניים ודתיים, וההשפעה שלו היא שלא תפלנה היולדות את עובריהן ובדבר הזה אני מברך אותו שהוא עושה דבר חשוב ונפלא.

עיקר העיקרים הוא, שצריכים לעזור לו במצב כזה שלא כל העול יפול עליו, אלא גם כל אחד ואחד יקבל עליו את העול, אם הוא רואה שיש אשה שרוצה להפיל, לא ישלח אותו ישר לד"ר שוסהיים, אלא הוא קודם כל ישפיע עליה, ואם הוא רואה שהוא לא מצליח אז ישלח אותה לד"ר שוסהיים. ואז להקל עליו את המסע הזה.

אז פרעה רואה שהוא לא מצליח. הוא לא מצליח בשיטה הזאת, אז באה שיטה חדשה: 'ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הנולד היארה תשליכהו וכל הבת תחיון' (שמות א' כ"ב). זה כבר חוק חדש, גם כן המצאה חדשה,

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שמות - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ישראל את יום השבת? הוא יתן להם!! אדרבה, שיעבדו עוד יום! מה אתה נותן להם יום אחד חופש את השבת!! מה אתה משתכנע מהילד הקטן הזה?!! אלא דברי אמת, דברים כנים של משה חדרו ללבו של פרעה. אם יש בעולם היום, בעולם כולו, יום אחד חופש, לנוצרים יום ראשון, למוסלמים ביום שישי, שומרים את השבת שלהם, הם נגבו את זה מאתנו, הם לקחו את זה מאתנו, רק שכל אחד לקח יום אחר, אחד לקח את יום השישי ואחד לקח את יום ראשון, העיקר לא יום שבת, והם לוקחים בשיטה שלהם בדרך שלהם. והם לוקחים בדרך שלהם, ולהבדיל אלפי הבדלות הם קוראים גם כן את הימים שלהם "יום שבתון" שלהם, אבל נזהרים, לא לקרוא לזה יום השבת ולא יום השביעי, גם לא משנים, הם קוראים ליום שישי "ג'מעא" וליום ראשון ראשון. הם יודעים שהבריאה היתה ביום ראשון ובשבת סוף הבריאה, והם סוטים אחד מכאן ואחד מכאן, יום אחד לפני ויום אחד אחרי. וזהו "הוסר השטן מלפנינו ומאחרינו", שזה יום אחד מלפנינו ויום אחד מאחרינו. אנחנו לא צריכים ללמד קטגוריה על עם ישראל במצב שאנחנו נמצאים היום, אבל הדברים מובנים: כמה שפחות חילולי שבת, כמה אדם צריך להזהר, אנחנו מדברים גם על אנשים שהם בדרך למצרים, לא הולכים בדרך עברה – גם פרעה נותן את יום השבת!

"ויצו פרעה לכל עמו לאמר", כלומר, לא הוא, עוד אנשים לובשים מדים, אלא אנשים בלי מדים, אומר פרעה בעצה של בלעם, אתה הידיים שלך לא מלוכלכות בדם, מחר מחרתיים יעשו לך משפטים, מי יודע מה יעשה משה, יעשה לך תביעות, הוא יגיד אתה ידיך מלוכלכות בדם אני לא משחרר אותך, אתה לא בסדר אני אנקום בך. אתה תזהר, תגיד לאחרים. אבל את הקונצים האלה שהוא יעשה: "הבה נתחכמה לו - למושיען של ישראל", ה' בשמים ישחק ה' ילעג למו. אומר הקב"ה, אתם רוצים להתחכם!! נגד בורא עולם!! אתם רוצים לעשות את כל החכמות האלה נגד הקב"ה - יושב בשמים ישחק. אותו אדם שאתה רוצה להרוג אותו, אתה תגדל אותו! בתוך תקח אותו כבנה! ועל ברכיך יגדל! ואתה תצטרך לטפל בו, ובבית מלכים יגדל.

אף-על-פי-כן, כשבאה מכת הצפרדעים, אומר לו פרעה למשה רבנו, מה אתה רוצה ממני, אני לא אשם!! אומר לו משה, תשמע, אני גם כן לא יודע, הצפרדעים הם לא יודעים הלכות, הם לא יודעים דינים - "כי חיות הנה", לא חיות הצפרדעים? אני אתן הוראה לצפרדעים, מי שהשתעבד בעם ישראל הראשון, הם יכנסו בו הראשון. נראה מי חכם, אתה או הוא! 'ובכה ובעמך'! (ז', כ"ט) מה שאני יודע זה "ובכה ובעמך", אתה תהיה הראשון. הוא אומר לא, אני בסדר! אני טוב! אומר לו משה טוב, אז הם ישפטו ביני לביני, אם הם יתחילו בך סימן שאתה הראשון. ובאמת פרעה עשה את כל המאמצים כדי שלא יגיעו אליו, אבל שום מצרי לא קיבל שום מכה ובאו אצלו לקרקר עד "ובכה" שבאו אצל פרעה ראשונה.

אומרים חז"ל: כשמשה רבנו גדל ויצא, כתוב (שמות, ב', י"א-ט"ו): וַיִּקְרָא בְּקִמּוֹתָיִם הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיִּצָא אֶל אֶחָיו וַיִּרְא בְּסִבְלָתָם וַיִּרְא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עֲבָרִי מֵאֲחָיו. וַיִּפֶן כִּה נָכַח וַיִּרְא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּנְתֵּן אֶת הַמִּצְרִי וַיִּסְמְנֶהוּ בַחֹל. וַיִּצָא בַיּוֹם הַשְּׁנִי וְהָנִיחַ שְׁנֵי אֲנָשִׁים עֲבָרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לָשֶׁע לְמָה תָּקַח רֵעֶךָ. וַיֹּאמֶר מִי שָׁמַךְ לְאִישׁ שֶׁר שָׁפֵט עֲלֵינוּ הִלְהַרְגֵנִי אֶתְּהָ אִמְר כְּאִשֶׁר הִרְגֵת אֶת הַמִּצְרִי וַיִּקְרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נִוְדַע הַדְּבָר. בַּמִּדְרָשׁ מַחֲלֹק הַפְּסוּק [הַזֶּה] לְשָׁנִים: "וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר", עַצֵּר, פְּסִיקָא, אִמְר: אַתָּם, אַתֶּם הַיְהוּדִים רַבִּים בַּיַּיִנוּס? וְעוֹד הוֹלְכִים הַלְשִׁין לַפְּרֵעָה? אַתֶּם רּוֹצִים הַלְשִׁין לְכָל הָעוֹלָם כּוֹלוּ מֵה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים פֶּה בָּאָרֶץ!! לִלְכַת לְסַפֵּר וְלַהֲלִשֵׁן!! וְאֵז: "אִכֵּן נִוְדַע הַדְּבָר", אִמְר מֹשֶׁה רַבְּנוּ, עִכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ מִדּוֹעַ עִם יִשְׂרָאֵל נִשְׁאָרִים בַּמִּצַּב הַקֶּשֶׁה [הַזֶּה] וְאִינּוּ נִגָּאֵל. כְּשִׁישׁ שְׁנָאָה, וְאִין אַחַדוֹת בְּתוֹךְ עִם יִשְׂרָאֵל, כְּשִׁישׁ דְּלִטּוּרִיא, אֵז לִכֵּן נַעֲשֶׂה מֵה שֶׁנַּעֲשֶׂה.

דיני שבת – דוד שמש

ויים השבת זה עדות להקב"ה שהוא ברא את העולם. אבל אנחנו אומרים "מנוחה שלמה **שאתה הוא רוצה בה**". שבת זה לא אני קובע איך אני רוצה לנוח, בצורה כזו או בצורה כזו, יש הלכות ודינים מה מותר ומה אסור! אנחנו בשבוע שעבר, נשאלנו פה שאלה בעניין דוד שמש. בבויילר. חשבתי וענינו תשובה וגמרנו, יצאנו ידי חובה, וגם פרסמנו את זה בקול אליהו. אבל, הציבור, אלה שנמצאים כאן ה' ישמרו ויחיהם, ושאלו למה ככה ולמה כך, וגם אחרי כן כשהגענו הביתה באו רבנים לשאול, איך הרב אומר ככה? התחילו כבר לדבר. אחר כך התקשרו. אמרנו להם, אנחנו מבטיחים לכם, בלי נדר, שביום שני זה, נספיר לכם בצורה יותר רחבה. אז קודם כל אגיד לכם הקדמה, יש מי שאומר שבדוד שמש מותר להתרחץ ביום שבת במים חמים בדוד שמש, וזה נקרא "עונג שבת". ויש מי שאומר שאסור גם בליל שבת, ומי שנוגע במים חמים בליל שבת אז לא "עונג" אלא "נגע". ויש מפשר בין לילה ובין יום. עושים חילוקים.

יש מחלוקת בין רבי יהודה לבין רבי שמעון. דעת רבי יהודה - כל דבר שאדם עושה דבר שאינו מתכוון בשבת, ומה הגדרה "דבר שאינו מתכוון"? אני הגדרתי את זה וראיתי שאחרים הגדירו את זה יותר טוב, אז אני אגיד מה שאני הגדרתי ואחרי כן אומר מה שאחרים הגדירו. ההגדרה של דבר שאינו מתכוון, זה פעולה מותרת ונעשית אגב פעולה אחרת, והוא לא התכוון לה. וזה לא ודאי שזה ייעשה. אני מסרב.

הרמב"ם עשה את זה בצורה יותר יפה. הרמב"ם ("פ"א מהל' שבת ה"ה) כותב כך: "דברים המותרים לעשותן בשבת ובשעת עשייתן אפשר שתעשה בגללך מלאכה ואפשר שלא תעשה - אם לא נתכוון לאותה מלאכה הרי זה מותר", עכ"ל. זה מחלוקת בין רבי יהודה לבין רבי שמעון, לדעת רבי יהודה דבר שאינו מתכוון אסור, ולדעת רבי שמעון דבר שאינו מתכוון מותר. הדוגמא (שם): "כיצד, גורר אדם מטה וכסא וספסל [ברמב"ם גירסת פרנקל ובמאגרי מידע, הגירסא היא: "ומגדל"] וכיוצא בהן בשבת...". גורר, לא על רצפה של שיש מדברים, ולא על כביש, אלא מקום של עפר, "...ובלבד שלא יתכוון לחפור חריץ בקרקע בשעת גרירתו...", כשהוא גורר, שלא יתכוון שיהיה חריץ. "...ולפיכך, אם..." ברגע שמשך את הכסה ואת השולחן את המטה, "...חפרו הקרקע אינו חושש בכך לפי שלא נתכוון וכן מהלך..." מביא עוד דוגמאות. אז זה המחלוקת בין רבי יהודה לבין רבי שמעון "דבר שאינו מתכוון" אם מותר בשבת או אסור בשבת, דעת רבי יהודה אסור, ודעת רבי שמעון מותר.

חז"ל אומרים פירוש אחד: "וַיִּרְא בְּסִבְלָתָם" הלך וראה שהם עובדים שבעה ימים בשבוע. הולך משה שפרעה יודע שהוא יהודי, הרי אמרה לו בתיה 'ותפתח ותראהו - ותאמר מילדי העברים זה', ראתה אותו שהוא מהול, יהודי! הוא יודע שהוא יהודי, ומגדל בביתו יהודי, בא הילד ואומר לפרעה, פרעה, אתה לא בסדר! מה זה הם עובדים שבעה ימים בשבוע? ימותו! יהיו חולים! לא יעבדו לך אחר כך! אומר פרעה, שימותו! זה מה שאני רוצה, שימותו! ואמר לו, לא, אני פוחד שיהיו חלשים, ויהיו נכים, יבואו לביטוח לאומי וידרשו גימלת נכות, כל האוצר שלך יהיה חסר, והם יישארו נכים ולא עובדים, ויבואו אחר כך "פרו וירבו וישרצו", ולא יישאר לך כסף! אמר לו פרעה אז מה אתה רוצה? אמר לו תן להם יום אחד חופש! ואז לא יהיו חולים, ואז אתה יכול לשלוט עליהם. אז פרעה יושב, חושב, פרעה רשע, משתעבד בבני ישראל בפרך, בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, וילד קטן בן שלוש עשרה, נותן לו עצות! לך תתייעץ עם בלעם, עם יתרו, עם איוב, אלה היועצים שלו. בא ואומר לו פרעה, בסדר, אומר לו, הילד הקטן הזה משה, אתה יודע מה?! אני מציע שמחר! אומר לו למה מחר? עוד שבוע! אמר לו: לא, לא, מחר! מחר! למחר היה יום שבת! וכתוב במדרש, זה שאנחנו אומרים בתפילה: "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו", אותו יום שהוא נתן לעם ישראל היה יום שבת, וזה מתנת חלקו.

רבנו של עולם! פרעה הרשע! שונא! אנחנו קוראים לו רשע, כי כל מי ששונא את עם ישראל נקרא רשע! כשבא משה ואמר לו ה' שלח אותך, אמר מי ה'! אפיקורוס! רשע מרושע! זה שנותן לעם ישראל יום אחד חופש לעם

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שמות - תשנ"ח - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָאֱלִיהוּ זְצוּק"ל

המשנה ברורה, אומרים הפוסקים, אומר הגאון מוילנא באריכות, שהמחלוקת בין שתי הדעות, בין השו"ע והרמ"א: אם אומרים פסיק רישיה דלא ניחא ליה באיסור דרבנן. אז למעשה, המגן אברהם מביא הרבה פוסקים, שגם באיסור דרבנן אנו לא אומרים פסיק רישיה, ואנחנו אומרים שאסור, ולעומת זה הביאו פוסקים אחרים לומר שפסיק רישיה דרבנן אומרים שמותר, אנחנו כרגע לא נכנסים לפסוק בדבר הזה, רק לדעת שיש עוד מחלוקת בעניין פסיק רישיה באיסור דרבנן.

דבר שלישי: עניין **גרמא**. בעלמא יש לנו כלל, אתה עושה מעשה מסויים אתה חייב, אתה גורם אתה לא חייב. אני לוקח חפץ ואני שובר אותו, אני חייב לשלם. נתתי מכה כאן והחפץ התנענע, עמד החפץ ליד איזה מקום ואחר כך נפל - לא מייד כשדפקתי על השולחן, אבל אני הגורם לכך שהחפץ נפל בסופו של דבר, האם אני חייב או לא חייב, זה דין גרמא בניזקין, האם אני חייב או לא חייב. ראיתי דלת נעולה, שברתי אותה ופתחתי אותה, בא גנב נכנס וגנב, אני גרמתי לכך שהגנב ייכנס, אני חייב או לא חייב? או מה שבגרמא כתוב בגרמא. אם אדם לקח שטר של חברו ושרף אותו, שמה עשיתי מעשה בידיים, אז יש לזה, הרמב"ן נחמני יש לו בזה הגדרות ארוכות, מתי חייב בדיני אדם ומתי חייב בדיני שמים?

בישול זה **גרמא**. אני שם את השעועית על האש, זה עכשו מתבשל! לא מתבשל! אני שם בשר על האש עם מים, זה מתבשל! לא מתבשל! המים ירתחו, והבשר יתבשל, יש זמן! לוקח! עוד שעתיים האוכל הזה יהיה בשל. אבל לו יצוייר לקחתי שעועית ושמתיה על האש עם מים, ואחרי דקה אני לוקח את זה בחזרה, אני לא עובר על בישול בשבת; לא התבשל אפילו כמאכל בן דרוסאי, המים לא רתחו. מתי אני חייב, כשהמים ירתחו, אבל המים ירתחו בעוד עשר דקות, בעוד חצי שעה, עוד שעה יתבשל האוכל! אני חייב, **זה דרך בישול**, זה כמו זורע, נוטע, אדם לוקח גרעין ונוטע אותו באדמה, מתי יצמח לו? יקח לזה עוד הרבה זמן. אף על פי כן חייב מדין נוטע. אבל העץ לא צמח, למה אני חייב? זו פעולה של הנטיעה, אתה עושה את הפעולה של הנטיעה, וכתוצאה של הנטיעה זה הולך וצומח. אז בשני דברים אלה **כעין גרמא**.

יש מי שאומר, אם ככה, כל גרם של בישול שאתה גורם שיתבשל, אתה עובר איסור, ואסור. נתפוס לדוגמא עכשו **לבוילר חשמלי**, אחר כך נדבר על דוד שמש. הגמרא אומרת כך: כתוב במשנה (שבת ל"ח ע"ב), "אין נותנים ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל". לא יקח ביצה, וישים בצד של מיחם, זאת אומרת של מיחם חמים, ואומר הרמב"ם - לא משנה, אם של נחושת או של ברזל, לא משנה; שם על יד את הביצה, והחום של המים החמים מחממים את הביצה, ובביצה אחר כך אפשר להשתמש בה ולאכול אותה, היא לא ביצה קשה, אבל בינתיים היא יכולה להתגלגל קצת. והגמרא אמרה אם עשה ככה חייב חטאת. [ממשיכה המשנה (שם)]: "ולא יפקענה בסודרין, ורבי יוסי מתיר. ולא יטמינה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה". כל זה בנשימה אחת.

בכדי שהדברים יהיו ברורים, כלשון הרמב"ם (הל' שבת פ"ט ה"ג) שכותב כך: "המפקיע את הביצה בבגד חס או בחול ובאבק דרכים שהן חמים מפני השמש...", כלומר בד שהתחמם בשמש, זה נקרא סודרין, או חול שהתחמם בשמש, או אבק דרכים שהתחממו בשמש, "...אף על פי שנצלית פטור..." אבל אסור, "...שתולדות חמה אינם כתולדות האש אבל גזרו עליהן מפני תולדות האור". אומר הרמב"ם, זה מה שכרגע אנו למדנו במשנה, שאם אדם לוקח ביצה, ולוקח בד שהתחמם על מיחם של מיחם חמים, שמתיה את הביצה בתוך הבד הזה, אז אני עובר על איסור דאורייתא. לקחתי בד, ושמתיה אותו בחוף, בשמש, והתחמם, ולקחתי ביצה ושמתיה בתוך הבד, ועטפתי את זה ונתגלגלה הביצה, אסור מדין תולדות חמה. או אבק דרכים. אבל, אדם יכול לקחת סיר של מים, לשים את זה בחוף, יבוא על זה שמש ויחמם את המים, זה לא נקרא תולדות חמה, זה נקרא חמה.

אז הגמרא (שם) אומרת כך: "בחמה כולי עלמא לא פליגי דשרי...". בין לרבי יוסי בין לחכמים, אם אדם לוקח סיר של מים חמים ושם את זה

דעת רבי יהודה שאומר אסור, אסור מהתורה או אסור מדרבנן? אסור וחייב חטאת, או רק אסור? גם בזה יש מחלוקת, משמע מהתוספות בדף מ"א (מ"א ע"ב ד"ה "מיחם") וגם מרש"י (??) משמע, שרבי יהודה שאומר שדבר שאינו מתכוון אסור, זה אסור מדרבנן. מהתורה מותר, אבל רק מדרבנן החמירו בדבר הזה. רש"י בקמ"א (ד"ה "אלא לפי תומיו") הביא את זה שרק מדרבנן.

אבל יש בתוספות במקומות אחרים (???) חולקים עליו, יש במנחת חינוך (???) חולקים עליו, יש בדעת הרמב"ם אומרים שדעת הרמב"ם הבין מה שאמר [בדעת רבי שמעון] "מותר", משמע שדעת רבי יהודה שרק "אסור" ולא חייב חטאת, ויש דנים בזה, מחלוקת הרבה יש בדבר הזה, בכל אופן, יש מי שאומר, שחייב חטאת. אומר בשיטה מקובצת בכתובות, דברי תורה הולכים ממסכת שבת למסכת כתובות, "ונראה ל...". אומר השיטה מקובצת, "שאסור דאורייתא, אבל חיוב חטאת אין". כלומר: לדעת רבי יהודה "אסור" - או מהתורה, או מדרבנן, או חייב חטאת, ולדעת רבי שמעון מותר.

אבל מכיון שהרמב"ם הגדיר "אפשר שתעשה ואפשר שלא תעשה", או אנחנו רוצים להגדיר: "**ולא ודאי**", אז בואו נתפוס את הדוגמא שכתוב "מושך את הספסל", אז אם מושך ספסל, וספסל הוא כבד, **בהכרח** שהקרקע תחפר, אז גם הרמב"ם מודה שאלבא דרבי שמעון אסור. זה הגדרה אחת.

אם חופר, איסור דאורייתא, בחפירה ממש. יש למשל, הלכה שמוזכרת גם בהלכות בשולחן ערוך, וזה מחלוקת גם כן בין רבי יהודה לרבי שמעון. אדם יש לו מיחם חשמלי, אז מיחם חשמלי עובד כל הזמן בשבת. אז זה, המיחם הזה, מעולם אדם לא יכול להוסיף עליו מים בשבת. אבל אם יש לו מיחם על גז, על חשמל, ונגמר, נגמרו המים, מוציא את המיחם, שם אותו על השיש; שם אותו על מקום אחר, ורוצה להוסיף בתוך המיחם מים, מים הרבה - מותר או אסור? אומר רבי יהודה אסור. אתה לוקח מים בתוך המיחם, אתה מצרף אותו! אתה הופך אותו לקשה יותר. אומר רבי שמעון, זה לא מתכוון לקחת את הכלי לצרף אותו, הוא מתכוון שיהיה לו מים פושרים, זה הוא מתכוון. אז דבר שאינו מתכוון. אה, התוצאה יצא שהכלי הזה יהיה מצורף, יהיה חזק, יהיה! הוא לא מתכוון לדבר הזה. אז בהלכה נפסק כרבי שמעון גם בדבר הזה: (שו"ע או"ח סי' ש"ח סי"ב) "מיחם שפינה ממנו מים חמים, מותר ליתן לתוכו מים צונן [מרובים] כדי להפשירן, ומותר לצוק מים חמים...", עכ"ל. והטעם הוא שמותר לתת מים מרובים, "ולא אמרינן..." - אומר המגן אברהם (שם סי' ל"ו) - "...דמצרף הכלי, דדבר שאינו מתכוון הוא ולא פסיק רישיה", וכן כתבו כל הפוסקים וזה גמרא ערוכה מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון.

מחלוקת נוספת. אם אדם יעשה פעולה מסוימת, וכתוצאה ממנה יצא איסור דרבנן. האם גם בזה חולק רבי יהודה ואומר שאסור, או רק כשכתוצאה ממנה יצא איסור דאורייתא אז אני אומר שאסור, אבל אם כתוצאה מהפעולה יצא איסור דרבנן אז נאמר שמותר - גם בזה מחלוקת בין הפוסקים באיסור דרבנן, אם אומרים דבר כזה או לא אומרים דבר כזה, המשנה למלך האריך בדבר הזה.

דבר נוסף - בזה נסיים את הכללים ואחר כך נחזור. פסיק רישיה בדבר דלא ניחא ליה, כלומר, "פסיק רישיה" הגמרא מגדירה את זה: אדם לוקח עוף, לוקח את הראש שלו, מנתק את הראש שלו מהגוף, ואומר "יחיה", פסיק רישיה, בודאי ימות, ואם פסיק רישיה ובודאי ימות, בזה כולם מודים שאסור, גם רבי שמעון אומר שזה אסור, גם אם לא מתכוון.

מה יהיה בפסיק רישיה דלא ניחא ליה דרבנן - כן אומרים או לא אומרים? אז כתוב בסימן ש"י ס"א, בעניין ההלכה אם מותר לפתוח קופסאות של סרדינים או קופסאות של לא אפונה בשבת, אחרי זה כתוב, אם אדם לקח סכין ותקע בערב שבת בחבית, אם יכול להוציא אותה בשבת או לא יכול להוציא אותה - אז כתוב בשולחן ערוך מותר להוציא אותה, אומר הרמ"א: "ודוקא שהוציאו ג"כ פעם אחת מבעוד יום", ואז החור התרחב. אומר

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שמות - תשנ"ח - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מה נקרא הגדרה של דוד שמש - חמה או תולדות חמה? יש מי שאומר, יש שמה זכוכית, היא רק שומרת שלא יבוא רוח, יש שמה ברזלים, צינורות כאלה שיש להם כמה צלעות או בעיגול, ובאה עליהם שמש, בסדר, באה עליהם שמש, צריך לחמם את המים, כעיקרון צריך לחמם את המים, זה כלי. ולכן, זה נקרא חמה וזה מותר. השני אומר, ולמה אתה צובע את הצינורות האלה בצבע שחור מיוחד, בכדי שתשמור לך את החום? ולמה אתה שם שמה זכוכית מיוחדת, בעד שתרכו לך את קרני החום, אז אם זה כך שהצינורות מתחממים, והם מחממים את המים, אז זה נקרא תולדות חמה, לא חמה ישירה. זה היסודות של המחלוקת.

אנחנו, דעתנו כך. אילו בהתחלה בהתחלה היו מייצרים דודי חשמל ודודי שמש כמו היום, היינו אוסרים להשתמש גם בדודי חשמל וגם בדודי שמש גם יום וגם לילה. מקודם היה בוילר חשמלי ודוד שמש בצד, שני דודים. היום דוד אחד. אותם הצינורות. אתה תפתח לך בברז בבית או במקום אחר, יוצא לך מים חמים. כתוב על זה מאיפה יצא לך מים חמים? מהבוילר או מהדוד שמש? לא! לא כתוב. אז אם ככה נגזור ונאסור! יבוא אחד ויראה אותך מוציא מים חמים מהברז, ויחשוב שזה מהבוילר ויאמר גם אני אעשה בוילר. אבל מכיון שלא התחילו כך בגזירה, על כן אנחנו לא יכולים ככה להוסיף בגזרה, ומה שגזרו גזרו.

ועל כן, בבוילר אם אתה מוציא מים חמים חום שהיד סולדת בו, נכנסים מים חמים אחרי, אף על פי שהחשמל לא מחובר לבוילר, יש ניתוק כבר וזה לא מחמם עכשו, ברגע באים מים חמים ואתה יודע שיבואו עכשו מים קרים, זה כעין פסיק רישיה, אתה יודע שיבואו מים קרים שיתחממו, ואם יבואו מים קרים ויתחממו, אז החום הזה יעבור איסור דאורייתא כי אתה יודע בפסיק רישיה גם דעת רבי שמעון אוסר אפילו שאתה לא מתכוון בדבר הזה. ועל כן אסור, בין אם החשמל מנותק, וכל שכן אם החשמל לא מנותק.

לא רק זה, יש מי שאומר, שאם אתה לוקח בוילר, או נגיד מיחם מים חמים רגיל, ואתה שם אותו בשקע בערב שבת, אתה לא צריך את המים חמים בערב שבת, אתה צריך אותם בבוקר בשביל הבקשות, באים אנשים, אתה מכוון את השעון בשעה 3 בבוקר ידליק לך החשמל יחמם לך את המים, ובבוקר כשאנשים באים יחמם לך את המים. הכל בערב שבת, שעון חשמלי. דעת החזו"א שאסור. הפשט בשו"ע של ר"ז אוסר. הפשט של התוס' בדף ל"ט לאסור. אם המים היו חמים מערב שבת זה דבר אחר, ואם מתחילים להתחמם ביום שבת זה דין הטמנה. אבל אנחנו כרגע לא נכנסים לדבר הזה, אז על בוילר, אם יוצא מזה מים חמים שאין היד סולדת בו, אסור לך להשתמש בו גם אם החמשל מנותק. ועל כן, בערב שבת לפני שאדם הולך להתפלל, יפתח את הברז של הבוילר ויראה, אם המים חמים שהיד סולדת בהם, יאמר לאשתו שהיא לא יכולה להשתמש במים החמים האלה, אם זה בוילר. או שיפתח ויראה שהמים שירדו הם בחום שאין היד סולדת בהם, אז יאמר עכשו אתה יכולה להשתמש, למה? את מוציאה מים חמים שאין היד סולדת, ויכנסו ימים קרים בדוד שאין בהם מים חמים שאתה חושב שהיד סולדת, ואין בזה בישול ומותר.

ובדוד שמש, אם יש בהם מים חמים ונכנסים בהם מים קרים ומתחממים, זה לא איסור דאורייתא אלא דרבנן, הרי כך אומר הרמב"ם שחכמים גזרו אטו תולדות האור. אם אנחנו לוקחים את זה, ואנחנו לוקחים את זה כתולדות האור. ועל כן, ביום שבת אסור לך להשתמש בדבר הזה משתי סיבות. סיבה אחת, המים האלה מתחממים מדבר שהתחמם מחום השמש בשבת, אבל לא חום ישיר אלא דרך הברזלים האלה. אז זה נקרא תולדות חמה, ואם זה תולדות חמה, אז אסור לך להשתמש בחום שהתחמם בתולדות חמה ביום שבת.

בליל שבת. אם אני מוציא מים חמים בליל שבת מהדוד של השמש, אין שמש בליל שבת, ונכנסים מים קרים, נכנסים מים קרים ואני יודע שנכנסים מים קרים, אבל כשנכנסים מים קרים, הם נכנסים לתוך דוד של שמש למים חמים שהתחממו מתולדות השמש בערב שבת, ואז נכנסים

בשמש וזה מתחמם מותר, אין בעיה. "בתולדות האור כולי עלמא לא פליגי דאסור...", אם אדם לוקח לחמם דבר בתולדות של אש, אז כולי עלמא אומרים שאסור וחייב טטאת. "...כי פליגי בתולדות חמה, מר סבר גזרינן תולדות חמה אטו תולדות האור...", כך חכמים סוברים שגוזרים תולדות חמה אטו תולדות האור, "...ומר סבר לא גזרינן...", רבי יוסי סבר לא גוזרים. אומר רש"י, מדוע לשים את זה מול השמש מותר? אומר רש"י, שאם שם את זה בשמש, אז האנשים לא טועים בין שמש לבין אש, וגם לא רגילים לבשל בשמש. אבל בתולדות חמה, אומר רש"י, שגוזרים אטו תולדות האור.

אז יש תולדות חמה ויש חמה. אז תולדות האור כולי עלמא אומרים שזה אסור. תולדות חמה מחלוקת רבי יוסי וחכמים. והלכה כמו חכמים. כך נפסקה ההלכה בשולחן ערוך, שאם אדם שם בתולדות חמה, (וז"ל מרן סי' ש"י"ח ס"ג): "כשם שאסור לבשל באור כך אסור לבשל בתולדות האור, כגון: ליתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה; ואפילו בתולדות חמה, כגון: בסודר שהוחם בחמה, אסור גזירה אטו תולדות האור, וכן אסור להטמינה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכח חמה; אבל בחמה עצמה, כגון: ליתן ביצה בחמה או ליתן מים בחמה כדי שיוחמו, מותר".

בגמרא (שבת ל"ט ע"א) יש עוד דוגמא, ובשולחן ערוך לא הביא את זה. בגמרא יש עוד דוגמא. כתוב בגמרא: "אמר רשב"ג, מגלגלין ביצה על גבי גג רותח, ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח". היום כבר לא יודעים מה זה סיד, אבל אני אגיד לכם מה זה סיד, פעם היו לוקחים אבנים, אבנים! אל אבנים מסוג חזק, אבנים מסוג פשוט, והיו שורפים את האבנים, עד שהאבנים האלה כמעט מתפוררים, נהפכים לבן, מלמעלה לשחור ובפנים לבן, מוציאים את הפיח מלמעלה, ולוקחים את האבנים האלה השרופים, שמים אותם בתוך מים והם נמסים ונהפכים לסיד. אז הסיד הזה תולדות אש, אש שהוא שרף אותם, אז אם אדם שם ביצה שם חייב. אבל, אומר רשב"ג, אם אדם גלגל ביצה על הגג, אז אומר מותר.

בשולחן ערוך זה לא מוזכר. ההלכה הזו לא מוזכרת. אומר המגן אברהם (שם, סק"ו), אומר הרש"ל: "להטמינה בחול. אפי' מבעוד יום עיין סימן רנ"ז ס"א. ואפי' לגלגלו על גבי החול בשביל שתצלה נמי אסור [כן כתב הרא"ש]. וצ"ע למה השמיטו הטור דק"י"ל דהלכה כרבה? וי"ל, דהרא"ש כתב אליבא דר"י ע"ש אבל אנו קי"ל כרבנן וא"כ פשיטא דאסור דגזרינן אטו תולדות האור וכ"כ הר"ן ע"ש ומי"מ כתב רש"י בתשובה דמותר לצלות על גג רותח מחמה דלא מיחלף בתולדות האור ע"ש. ודבריו אינם מוכרחים וגם בט"א חולק עליו ובירושלמי איתא להדיא דאסור".

כלומר, גג חם, אני מגלגל ביצה על הגג, והביצה כל הזמן מתגלגלת ומתגלגלת ומתגלגלת ובינתיים היא קולטת מהחום של הגג, אז רשב"ג אומר מותר, ובשולחן ערוך לא מוזכרת ההלכה הזאת, ולא כתב שאסור. עכשו נבוא לפרט את הבעיה. יש מי שאומר, שדוד שמש זה חמה, לא תולדות חמה, השמש מכה, השמש מחממת את המים ונהפך לך ככה למים חמים, זה הכל. זה סברא אחת. סברא נוספת, יש מי שאומר, כל מה שגזרו אטו תולדות חמה זה בזמנם שלא היו דודי שמש, או בדורות שלפני דור אחד שלנו, היום בכל בית, אין לך בית שאין לך שמה דוד שמש, אז בכל בית יש דוד שמש, זה כבר נפוץ הדבר הזה. אז מכיון שהדבר הזה נפוץ, ויש דודי שמש בכל מקום ומקום, לא גזרו בדבר הזה, כולם יודעים את זה! לעומת זה, עליו השלום הרב צבי נריה שאל פעם את הרב פרנק עליו השלום, אמר לו הפרך, היום נאסור דוד שמש, למה, מכיון שרש"י אמר שאין דרך לחמם בזה, היום כולם רגילים לחמם, אז נאסור!! הסתכלו על זה בצורה הפוכה.

אנחנו לא יכולים לזגור מדעתנו. מה שאמרו חכמים מותר, מותר. אסור, אסור. אנחנו לא ממציאים גזרות. אז בחמה זה מותר.

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שְׁמוֹת - תְּשַׁנ"ח - מֵאֵת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי זְצוּק"ל

אומר לא נעים לך לדבר עם מלך? מעתה גדולתך גדולה מגדולתו, וכתרך גדול מכתרו. אתה אומר מי אנוכי? מה זה "מי אנוכי", אני שלחתי אותך!! הקב"ה שולח אותך! מי זה פרעה? מי זה שרים אחרים בעולם כולם שמדברים נגד עם ישראל, מי הם?! הרי אתה יותר גדול מהם, מה אתה פוחד מהם? אני אומר לך אתה גדול מהם!! זה תשובה.

אתה אומר ישראל לא ראויים?! "בהוציאך את העם תעבדון את האלוקים על ההר הזה, הם עתידים לקבל תורה, ועל סמך זה שעתידיים לקבל תורה הם ראויים - תשובות...

בא משה רבנו הלאה אומר משה, 'הנה אנוכי בא ואמרו לי מה שמו, מה אומר אליהם? שואל הצדיק והחסיד האדמו"ר המלובן המקובל האלוקי הגאון רבי יעקב אבוחצירא זכותו יגן עלינו ועליכם ועל כל עמו ישראל, שהשבוע ההילולא שלו, אומר, משה רבנו ואמרו לי מה שמו, אתה שותה מים אתה לא מברך שהכל נהיה בדברו? "ברוך אתה ה'!" אתה לא ידוע את שם ה'?! לא יודע?! אתה שואל את ה', יגידו לי מה שמו? תגיד להם "ברוך אתה ה'!!!" אתה לא יודע? יודע! מה אתה שואל שאלות? מה תגיד, אני לא יודע, אומר הרב אני אגיד לכם הוכחה שמשה רבנו יודע! הוכחה אומר, יגיד 'ואמרו מה שמו מה אומר אליהם', או 'ואמרו מה שמו', לא, 'ואמרו לי', אחרי למיד: 'יודע, אחרי "מה", שם ה"א - אות ה"א, אחרי "לו" יש אות וא"ו, אחרי "מה" עוד הפעם אות ה"א, הרי יודע ק"ה וא"ו ק"ה, הנה אתה יודע יודע יודע יודע! הנה אתה יודע! אז מה אתה אומר 'ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם? אתה מברך כל בוקר ברוך אתה ה', אתה יודע שם ה' ואתה יודע מה שמו! אומר משה, אני יודע, אבל אני, איך אני אגיד להם? איזה שם? הקב"ה יש לו קל, רחום, חנון, יש לו הרבה שמות, ובאיזה שם הם ראויים להגאל? אמר לו הקב"ה בשם אהי"ה, אומר הרב, "אהי"ה אשר אהי"ה", תקח את אהי"ה בגי' 21, אהי"ה אשר אהי"ה זה 21 כפול 21 הרי 421 כמניין אמ"ת, בשם אמ"ת אומר הקב"ה אני אגאל את עם ישראל.

טוב. קיבל תשובה.

אחר כך בא משה רבנו ואומר להקב"ה, אני אלך אולי לא ישמעו בקולי, לא יאמינו לי, לא ישמעו בקולי, לא נראה אליך ה'! אני אומר לך, אומר האור החיים הקדוש, ה' אמר לך ישמעו בקולך! ויאמינו לך, מה אתה אומר לא יאמינו, מה אתה כל כך מתחמק - חס וחלילה - לא ראוי לומר מתחמק, לא רוצה ללכת בשליחות של הקב"ה.

אז אמר לו קח את הנחש, ויאמינו לך, קח מים ויאמינו לך, הבא ידך אל חיקך ויאמינו לך, רואה משה שאין מה לעשות, 'ויאמר משה אל ה' בי אדוני, עכשו מדבר בלשון ענוה, בהכנעה, התווכחתי אתך לא הצלחתי, עכשו בי אדוני, לא איש דברים אנוכי, אני לא ידוע לדבר, גם תמול גם שלשום, ואני לא יכול ללכת, מה אתה רוצה ממני? אם תשלח

לאיסור דרבנו, כיון שכן אולי אפשר פה להקל, מה נאמר? פסיק רישיה, הוא לא מכתוין, וגם לא ניחא ליה, לא אכפת ליה אם יכנסו מים או לא יכנסו מים, לא מעניין אותו הדבר הזה. שיכנס מחר מים לא אכפת לו. וזה איסור דרבנו.

ועל כן, סיכום בדוד שמש. ביום, אסור להשתמש במים חמים שהתחממו על ידי חום השמש, ואנחנו קוראים לזה תולדות חמה. בליל שבת, משוה פעם הזכיר לי, ואמר ששמע ממני שאמרתי שאסור לתלמידי חכמים להשתמש בדוד שמש, אמרתי לו נכון אמרתי, והוא אמר לי אבל עכשו אתה אומר שלכולם אסור, אז אני אגיד לכם. ביום שבת לכולם אסור. בליל שבת, תלמידי חכמים אני מייצג להם, אל תכנסו למחלוקת, בתרומות הדשן אומר שבאיסורי דרבנו אין פסיק רישיה דלא ניחא ליה, והמגן אברהם חולק עליו. ומה אתם תלמידי חכמים נכנסים למחלוקת של רבנים כאלה, אתם, אל תשתשמו, אבל ל"מעמד" אנחנו לא יכולים לומר להם כדבר הזה, לעמד פעם משהו מ"מעמד" אמר לי, שאם הרב יאמר לנו שאסור להשתמש במים חמים של דוד שמש אז אני אדליק את הבוילר, ובוילר זה יותר גרוע, כי זה איסור דאורייתא. עדיף שתעבור איסור קטן ואל תעבור איסור חמור.

זה כמו שסכמנו. בלילה, אם תלמידי חכמים ירצו להחמיר, תבוא עליהם ברכה. ביום אסור לכולם, אליבא דכולי עלמא.

רש"י בפרשה הביא שמשה רבנו היה רגיש מאוד. ראה שני אחדים מתקוטטים - למה אתם מתקוטטים? ראה איש מצרי מכה איש עברי, צועק עליו הורג אותך. לא יכול לסבול עוול, לא יכול לסבול. הולך רואה במדין בנות שזורקים אותן בתוך הבאר, הולך ומושיע אותן, מוציא אותן. מה אכפת לך אתה להוציא אותן? אולי מגיע להן המוות? מה אתה מתערב? ויקם משה ויושיען, מה אכפת לך אותה? לא, הוא לא יכול לסבול עוול, לא יכול לסבול! בורח לו גדי, בורח לו גדי, אז רץ אחריו, לוקח אותו, מרים אותו ובוכה יחד עם הגדי, מרחם על הגדי - רחמן! כשהוא כל כך רחמן, בא הקב"ה ומדבר אתו כל כך כל כך קשה מאוד לראות איך שה' מדבר אתו, לשמוע... (שמות ג, 2-7) ויאמר ה' ראה ראיית את עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשפי כי ידעתי את מצבך. ואגיד להצילו מיד מצרים ולהעלתו מן הארץ ההוא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הפנעני והחתי והאמרי והפריזי והחוי והיבסי. ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיית את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם. ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים. כאילו ה' מתחנן לפניו, כל כך מאריך לו, היה אומר לו תלך! תלך כי פרעה... צעק עליו, כי צריך להוציא את בני ישראל ממצרים! מה ה' כל כך מאריך, מאריך, מאריך, משכנע את משה רבנו?

טוב. אחרי שה' אומר לו ואומר לו, בא משה ואומר (בנימת התנצלות) (שם, י"א): 'ויאמר משה אל האלקים מי אנוכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים'. אומר, מה אתה מתחמק? מה אתה מתחמק? לך! אומר לו ה' (שם, י"ב): 'ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנוכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הקר הנה'. אז בא רש"י ממעיט מעט את ההתנגדות של משה, הוא אומר: "ירבונו של עולם, אני לא ראוי, מי אני אשר אלך, אני לא ראוי, ועוד, הם לא ראויים, הם גוי מקרב גוי, מלשך אחד על השני, רבים אחד עם השני, אז אנחנו, הם לא ראויים לצאת ממצרים עוד לפני הזמן. אומר לו ה', אתה אל תגיד לי, אני אגיד לך: "כי אהיה עמך" - אומר האור החיים הקדוש, "אהיה עמך" אתה

אכן כוונת הכתוב היא על זה הדרך שבא ה' להשיבו על ראשון ראשון, כנגד מה שאמרת מי אנוכי כי אלך אל פרעה, דע כי שם אהיה עמך, ומעתה גדולתך גדולה מגדולתו וכתרך גדול מכתרו, ואימתך מוטלת עליו ממה שמוטלת אימתו עליך, וראוי להיות בעיניך הדיוט, גם בזה סתר לו מה שאמר שאינו ראוי להוציא, כי הן הראהו ה' שהשגתו גדולה:

ואמרו זה לך האות - פירוש זה לך האות שאתה ראוי לעשות דבר גדול כזה, ומה הוא האות כי אנוכי שלחתיך, ואילו לא היית ראוי לא הייתי שולחך, ומה מקום לחששת שאינך ראוי: ואמרו בהוציאך וגו' - יכוין לומר לו כי תעלה בידו המצוה עד תכליתה, ויוציא העם הוא, ויעבדון את האלהים וגו', ומעתה תמה טענת וכי אוציא, כי הרי מודיעו ה' תכלית הדבר ואין ספק כאשר יגיד ה' מהעתידות:

עוד ירצה באומרו וזה לך וגו' על זה הדרך, דבר זה אתה מקטין עצמך ואומר מי אנוכי זה לך לאות, כי באמצעות קנייתך מדה זו אנוכי שלחתיך ואמרו בהוציאך וגו' כמו שפירשנו בסמוך:

עוד ירצה על זה הדרך, וזה לך האות כי אנוכי גרמתי הדבר שיהיה שליחות זה על ידך, בהוציאך וגו' על ההר הזה סיני בקודש, פירוש ההר הנמוך שבהרים, ואין אני בווה בהרים הרמים כתבור והרמוך, הא למדת כי אין אני חפץ אלא בנמוכים כמון העניו והשפל בעיניך ובהר "הנמוך" הזה, וכל זה תשובה לטענת וכי אוציא וגו':

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שמות - תשנ"ח - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אותי, גם ככה יצעק עליי פרעה, אמר לו ה' מי שם פה לאדם, אני אתן לך רפואה שלמה, מה אתה דואג?

בא משה רבנו ואומר עוד הפעם, 'ויאמר בי אדוני, שלח נא ביד תשלח'.
אומר רש"י: "שלח נא ביד תשלח - למי שאתה רגיל לשלוח". הכוונה על
אהרן. כאן התגלה מה רוצה משה רבנו. משה רבנו רעיא מהימנא, משה
רבנו אוהב את עם ישראל, אומר לו משה להקב"ה רבונו של עולם הם לא
ראויים לצאת לפני הזמן, הם עבדו רק רד"י שנים חסר להם עוד תשעים
שנה, אומר לו הקב"ה הרי הם במצב של "גוי מקרב גוי", שיישאו?! הם
ייטמעו בין הגויים, אני מוציא אותם מוקדם! אחר כך אני אתן את העונש,
אחר כך! חורבן בית שני, חורבן בית ראשון, אחר כך! אה, אחר כך עונש!
ואחר כך מי יגאל אותם? אמר לו 'הנה אנוכי שולח לך את אליה הנביא',
אני אשלח להם את אליה הנביא, ואבשר להם את הגאולה, ויבוא המשיח
ויגאל אותם, אומר משה, רבונו של עולם, בשביל מה אני אבוא ואגאל
אותם, חורבן בית ראשון, בית שני, "שלח נא ביד תשלח" ישר תביא את
אליה הנביא! ישר תביא א המשיח! די! שיהיה גאולה וגמרנו! מהר! לשם
מה אתה עושה להם שלבים שלבים שלבים? כל הסיבה שאני לא רוצה
ללכת, כי אני לא רוצה שיתבוללו אחר כך, שלח, אני לא הולך, ותשלח
אותם ביד אליהו הנביא וגמרנו, תבוא הגאולה, המשיח, ונגמר הכל. אין
חורבנות ואין צרות על עם ישראל. אומר לו ה' למשה, אתה תגיד לי מה
לעשות? איך ייגאלו בלי תורה? איך יכנסו לארץ ישראל בלי תורה? ואני
אמרתי לאברהם אבינו 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום
וענו אותם ארבע מאות שנה, ואחר כך יעבודו ודן אנוכי ואחרי כן יצאו
ברכוש גדול, איך אני? אין שלבים!! לכן צריכים לצאת, ארבעים ותשעה
ימים לספור, שבעה שבועות לספור, להטירה, לקבל תורה מהשמים, אחר כך
יכולים להכנס לארץ ישראל, אחר כך ייבנה בית המקדש, ככה הולכים
בשלבים שלבים! אי אפשר ישר להוציא אותם ממצרים, וגאולה, בית
המקדש השלישי וגמרנו, זה לא הולך ככה!

עכשו, כשה' מלמד אותנו את משה את סדרי הגאולה, איך כתוב? היו
הולכים לבקעת ארבל וראו את העמוד השחר עולה, לאט לאט, אמר לו כך
גאולתם של ישראל אילת השחר, קמעא קמעא, לא בבת אחת!

אנחנו אומרים, רבונו של עולם, קמעא קמעא כבר עבר! די עבר ה"קמעא"
הזאת! עכשו "הנץ החמה" תן לצאת לחמה להאיר, "כי החושך יכסה ארץ
וערפל לאומים, ועליהם יזרח ה' וכבודו עליהם יראה", כבר עבר הכל! איך
אמר משה רבנו, אמר לו עכשו תגאל אותנו, אמר לו חכה עד שיקבלו את
העשר מכות, אז אמר לו ה' למשה, תמתין, אמר לו לא, אני מוותר על העשר
מכות, אמר לו אבל אני לא מוותר, למה? ה' הבטיח! "דן אנוכי!" עכשו לא
כתוב "דן אנוכי" על הגויים שלנו, ה' ידין אותם או לא ידין אותם, עכשו
יבוא המשיח וידין אותם כמו שכתוב בהפטרה שכל אחד יקבל את עושנו,
אנחנו רוצים את הגאולה כבר מהר, שיהיה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שמות - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

נביאים וכתובים, וגם גמרא וגם משנה וגם זוהר וגם מוסר וגם הלכה, הכל יש בו, אבל מפני שמי שחיבר אותו ומי שתיקן אותו זה האר"י הקדוש! מי שהוסיף על זה התוספות זה החיד"א, והאר"י כל כך התלהב מהרעיון הזה, ואחר כך מה שהוסיף הרב חיד"א עוד השלים את זה עוד יותר. ועל כן, טוב מאוד לקרוא חוק לישראל אבל לא על חשבון התפילה, אדם יגיד אני אתפלל לפני הזמן ואקרא חוק לישראל – לא. תקרא חוק לישראל לפני התפילה וכשיגיע זמן התפילה תתפלל ואחר כך תלך לעבודה. התפילה בבוקר היא תפילה כנגד אברהם אבינו. ועל כן כשאני אומר חסד, אם זה אברהם זה קשור אחד עם השני. ואם ענינו על חמש השאלות האלה, הנה מה טוב, ואם לא, בשבוע הבא יהיה המשך. חזק וברוך לשואל ול....

רבה של מושב גמזו – הרב אליאב ניר. בכבוד רבי אליאב ניר. לכבוד מו"ר הראשלי"צ.

אנחנו גרים מחוץ לתחום שבת מבית החולים אליו אנחנו משתייכים. כנראה גם חוץ לתחום דאורייתא. פעמים שנאלצים לנסוע מפני פיקוח נפש, ואחרי טיפול ראשוני לא מתאפשר להשאר במקום, יכול להיות אפילו יומיים של יום טוב, האם ניתן לחזור לישב וכיצד? צריך לציון שבבית החולים לא נמצא בישב יהודי ממש. כמו כן, באלו מקרים ובאיזה אופן ניתן להעזר בגוי כשיש תקלה במערכת החשמל בשבת? עד כאן.

תשובות מרת הראשלי"צ זצוק"ל

נתחיל מהגוי. מהדין אסור לומר לגוי לעשות לאדם, ליהודי – פעולה. ולא רק ש, אלא גם בערב שבת אסור לומר לגוי שתבוא. מה שאומרים בשבת גוי של שבת, אני לא יודע מאיפה המציאו את ההמצאה הזאת. מי מתיר להם להגיד לגוי לבוא ולחמם להם את החמין בשבת? מה שמותר לומר לגוי, לחולה שאין בו סכנה זה מותר. וכתוב בתוספתא שכולם חולים אצל צינה. היום בעיקר, פעם – גשם, גשם, שלג – שלג, מה קרה? היום – "שלג" אוהוהוהוהו צריכים להדליק הסקה, ואם לא כן קר להם, לא יכולים לסבול. היום ממש כולם חולים אצל צינה. ואם ככה לכולם מותר להגיד לגוי, אף על פי שכתוב בשולחן ערוך "צינה גדולה". אבל אם יש ילדים שהם חולים, ילד חולה, ילד חולה, זה נקרא חולה קרוב שיש בו סכנה. למה? מפני שאתה לא יודע מה יש לילד הזה שהוא חולה, אם יש לו חום, אז צריך מיד לטפל בו, ועל כן אם יש ילד חולה מותר לומר לגוי לעשות את כל הדברים האלו בשביל הילד.

תחום שבת. קודם כל, אומרים משמו של האדמו"ר מחב"ד שהוא לא אוהב שאומרים "בית חולים". הוא אומר מה זה בית חולים? תגיד "בית רפואה", אדם לא הולך בשביל שיהיה חולה אלא בעד שיהיה בריא, אבל רגילים לקרוא לזה בית חולים.

בית חולים צריך לשמש תפקיד רק ליולדות, לא לחולים. אבל אם יש מחלות, יש חולים, ואנשים גרים למעלה מתחום שבת מבית חולים או ממקום מסיים, מותר לעשות עירובי תחומים. ואם גם עם עירובי תחומים לא יצליחו, היום יש הרבה אוטובוסים מקולקלים בלי מנוע, אפשר לקחת אוטובוס כזה, לשים אותו תוך אלפיים אמה, 1900 אמה ולשים שמה מים ומזון, ולהגיד מי שרוצה יכול להכנס ולשתות מים ולאכול לחם, יכול. אז אם עושים כך, אפשר לספור 2000 מהרכב הזה והלאה, ועד שיגיע לבית חולים, אבל לא יעשה את זה האדם לבדו אלא אם כן יתייעץ עם תלמיד חכם איך עושים עירובי תחומין כי לא עושים את זה רק לדבר של צורך, ויש דברים מיוחדים איך עושים את העירובי תחומין. והגמרא שואלת אם אליהו הנביא יכול לבוא לבשר הגאולה ביום שבת? הלא תחום שבת ואסור לי לבוא, והגמרא אומרת אין תחומין למעלה מעשרה. יכול אליהו הנביא לבוא למעלה מעשרה ולבשר על הגאולה.

יהי רצון שנשמע בשורות טובות בעגלא ובזמן קריב ואמרנו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

השאלות הם ממבשרת וממושב גמזו, השואל הראשון מרת ציון סויסה ממבשרת.

השאלות בעניין תפילת שחרית.

א: האם ההיתר לתפילת השחר לאחר עמוד השחר וקודם הנץ החמה מתייחס רק לעובדים שממחרים ומייד בגמר התפילה רצים הם לעבודתם, או גם לעובד שמתחיל בשעה מאוחרת יותר ויכול להתפלל מאוחר יותר, האם יכול להצטרף לכתחילה למניין זה?

ב: מאחר וישנו ספק אם יוצאים ידי חובת קריאת שמע מדי יום ביומו, אנו נוהגים להגיד שנית קריאת שמע, האם להמשיך במנהג זה ומה בעניין סמיכת גאולה לתפילה?

ג: יש אומרים שעדיף להתפלל יחיד אם אין מניין בנמצא מאשר להתפלל במניין משכימי קום, האם אין עדיפות לתפילה בציבור מאשר תפילה ביחיד?

ד: האם מה שקבעו ללמוד חוק לישראל מדי יום ביומו אחרי התפילה, האם עדיף להתפלל במניין משכימי קום ולקרוא את זה מדי יום ביומו? ובכלל, האם סיוע בארגון הילדים ובעבודות הבית טרם היציאה לעבודה נחשב לשעת הדחק ויכול בגלל זה אדם להצטרף למניין קודם הנץ?

ה: אם ההיתר לכתחילה או בדיעבד, לאנשים שמתחילים את עבודתם בשעה מאוחרת קרי משעה 7 ומעלה, מה יהיה מנת חלקם של אותם משכימי קום משום כך יתבטל המניין למשכימי קום, או כמו שביטא זאת אחד מחבריי "לא תראה יותר אור במניין בבית הכנסת בשעות הבוקר?"

תשובות מרת הראשלי"צ זצוק"ל

אנחנו ננסה להסביר את השאלות ונענה עליהם בקיצור. הגמרא אומרת שתפילת שחרית כותיקין היא המצוה הגדולה ביותר. ואם לא, אם אדם לא התפלל כותיקין, כמה שיכול יותר קרוב לותיקין שיתפלל. אבל מהדין אדם יכול להתפלל מזמן שמכיר את חברו שרגיל עמו קצת מארבע אמות יכירנו, בערך שעה לפני הנץ החמה. אז שעה לפני הנץ החמה אדם יכול להתחיל להתפלל וזה נקרא, לא נקרא בדיעבד, רק דיעבד זה נקרא אחרי עמוד השחר. שעה לפני הנץ החמה אדם יכול להתחיל להתפלל. היום, אני מדבר בירושלים, הנץ החמה בערך ב-35: 36 - הגבאי אומר ככה. היום, משעה 6: 36 יכולים להתחיל להתפלל. דהיינו, להניח תפילין. וזה קשה. ועל כן אמרנו לכולם שאם זה קשה להם, יכולים להתחיל להתפלל ויגיעו ל"ישתבח", יאמרו "ישתבח", ולפני קדיש של "ישתבח" יניחו תפילין, אם יגיע שעה 6: 36.

יש מחלוקת אם תפילת הנץ החמה או תפילה בציבור עדיף. אם זה חד-פעמי, אז ברור שתפילה עם הנץ החמה עדיף. אבל אם זה קבוע, אז מנין בציבור עדיף מכיון שהקהל יתחיל ללעזז עליו שלא מתפלל.

זמן הנץ החמה מה שאנשים היום רגילים על סמך הלוחות, יש הבדל דקה או 2 דקות בין לוח ללוח. אבל לפי סברתו של הרב בית דוד, שעה לפני כן שלנו זה נץ החמה. שעה לפני כן. ועל סמך זה מקילים אנשים שצריכים ללכת לעבודה. אנחנו לא סומכים על זה, אבל אנחנו סומכים על הדעה של שעה לפני הנץ החמה בכדי להניח תפילין.

מצוה לאדם "ואהבת לרעך כמוך". יש ישוב, יש שמה עשרה מתפללים בבוקר, ושבעה מהם הם פקידים – בשעה 8 הם צריכים להגיע לעבודה, בשעה 7: 30 הם מגיעים לעבודה. שלושה מהם צריכים מוקדם ולרוץ לעבודה שעה 6: 30. אז קמים אלה של השעה... שלושה אלה קמים מוקדם ואין להם מניין, מתפללים יחיד והולכים הביתה. הולכים לעבודה. באים אלה של הפקידים, שבעה! אין מניין! גם כן מתפללים והולכים. עכשו, אלה העובדים לא יכולים להגיד להם לא, תחכו אחרי זה, הבעל הבית יזרוק אותנו מהעבודה. אז להם, מותר להם להתפלל. אלה שלהם לא שעת הדחק, מותר להם להתפלל עם אלה של שעת הדחק מדין "ואהבת לרעך כמוך", חסד עושים אתם, ואם הם עושים אתם חסד גם הקב"ה עושה אתם חסד ויקבל את התפילה כאילו זה נץ החמה. למה? משום שהם עושים חסד עם האחרים.

בעניין חוק לישראל. חשוב מאוד לאדם לקבוע כל יום אחרי התפילה לקרוא חוק לישראל. לא רק מפני שיש בפנים גם תורה וגם נביא וגם תנ"ך,

